Mgr.art. Zuzana Hekel

Vyhodnotenie podpory kultúry z verejných zdrojov na území mesta Trnava v rokoch 2015-2019

Analytický podklad pre Stratégiu rozvoja kultúry mesta Trnava 2020-2030

Úvod

Mesto Trnava v súčasnosti pripravuje kandidatúru na titul Európske hlavné mesto kultúry 2026. V tejto súvislosti pristupuje k vypracovaniu historicky prvej stratégie rozvoja kultúry na svojom území, ktorá by mala určiť základné rozvojové priority a nástroje na ich realizáciu pre nasledujúce desaťročné obdobie. Tento materiál slúži ako analytický podklad pre toto strategické uvažovanie a mapuje podporu kultúry z verejných zdrojov na území mesta v posledných piatich rokoch.

Kultúra v meste Trnava - východiskový stav

Mesto Trnava je sídlom trnavského okresu a trnavského samosprávneho kraja. Tvorí ho 6 mestských častí: stred, západ, sever, východ, juh a Modranka. Posledný zverejnený údaj o počte obyvateľov z januára 2020 hovorí, že v meste má aktuálne prihlásený trvalý pobyt 63 761 osôb, pričom tento počet od roku 2008 pomaly klesá. Zároveň však ďalších skoro 15 000 ľudí má v meste tzv. obvyklý pobyt (zdroj: Komentár Inštitútu finančnej politiky z apríla 2019), pričom približne 12 tisíc z nich tvoria študenti trnavských vysokých škôl. Z hľadiska potenciálneho prírastku príjmov, ktoré by mohlo mesto zaznamenať pri prihlásení sa všetkých obyvateľov žijúcich na jeho území k trvalému pobytu, sa Trnava zaraďuje na druhé miesto hneď za Bratislavou, čo svedčí o vysokej ekonomickej výkonnosti mesta.

Mesto Trnava vykonáva svoju samosprávu pomocou primátora a zastupiteľstva (v sledovanom období malo zakaždým 31 členov), pričom orgánmi zastupiteľstva sú 10-členná mestská rada a odborné komisie. Agenda kultúry prislúcha Komisii kultúry, na zasadnutia ktorej sú prizývaní aj nezávislí zástupcovia kultúrnej obce. V sledovanom období rokov 2015-2019 bol primátorom mesta JUDr. Peter Bročka, LLM (v roku 2018 sa uskutočnili komunálne voľby, v ktorých bol zvolený do druhého funkčného obdobia).

Kultúra patrí medzi originálne kompetencie miest. Výkon tento kompetencie mal na mestskom úrade Trnava v referáte Odbor vzdelávania, športu a kultúry, kde pôsobili v sledovanom období v oblasti kultúry 4 pracovníci - vedúca úseku a 3 referenti. V roku 2017 a 2018 existovala pri primátorovi funkcia Poradca primátora pre kultúru, táto však v roku 2019 zanikla. Odbor vzdelávania, športu a kultúry bol v tom istom roku pretransformovaný na Odbor školstva, mládeže a športu (téma kultúry bola z náplne odboru úplne vypustená) a momentálne na mestskom úrade nepracuje ani jeden pracovník s pridelenou agendou kultúry.

Mesto Trnava nezriaďuje žiadnu kultúrnu inštitúciu. Na jeho území však pôsobí a na kultúre mesta sa výrazne podieľa päť kultúrnych inštitúcií zriaďovaných Trnavským samosprávnym krajom, výrazná kultúrna destinácia Nádvorie - Priestor súčasnej kultúry s kultúrnym centrom Malý Berlín a ďalšie subjekty nezávislej kultúry či organizácie zriadené cirkvou:

- TTSK: Divadlo Jána Palárika, Galéria Jána Koniarka, Knižnica Juraja Fándlyho, Západoslovenské múzeum, Trnavské osvetové stredisko.
- Súkromný a tretí sektor: Nádvorie - priestor súčasnej kultúry, Malý Berlín, Divadelné štúdio DISK (pôsobiace v KD Kopánka) a ďalšie.
- Cikev: Spolok svätého Vojtecha a ďalšie.

Mesto Trnava zriaďuje Základnú umeleckú školu Mikuláša Schneidera-Trnavského a Základnú umeleckú školu Mozartova 10, pričom na území mesta pôsobia ešte 3 súkromné ZUŠ. Kapacity týchto skôl dlhodobo nepokrývajú záujem zo strany žiakov (napríklad na ZUŠ M.Schneidera-Trnavského bolo v minulom roku prijatých 60 % z prihlásených záujemcov, zdroj: Mestský úrad)..

Základný prehľad financovania kultúry mestom a jeho inštitucionálny rámec

Mesto investuje do kultúry viacerými spôsobmi. V prvom rade zriaďuje príspevkovú organizáciu Správa športových a kultúrnych zariadení, ktorá vykonáva hlavnú časť kultúrnej služby mesta. Zároveň je mesto samotné aj organizátorom kultúrnych podujatí a má tiež zavedenú dotačnú schému. Nasledujúci graf porovnáva celkové výdavky mesta na kultúru v posledných piatich rokoch. Je zjavné, že kultúrny rozpoočet zaznamenáva výraznejší nárast najmä medzi rokmi 2016 a 2017, čo je možné pripísať postupnému zavádzaniu dynamickejšieho prístupu k podpore kultúry zo strany nového vedenia mesta (komunálne voľby sa uskutočnili koncom roka 2014)

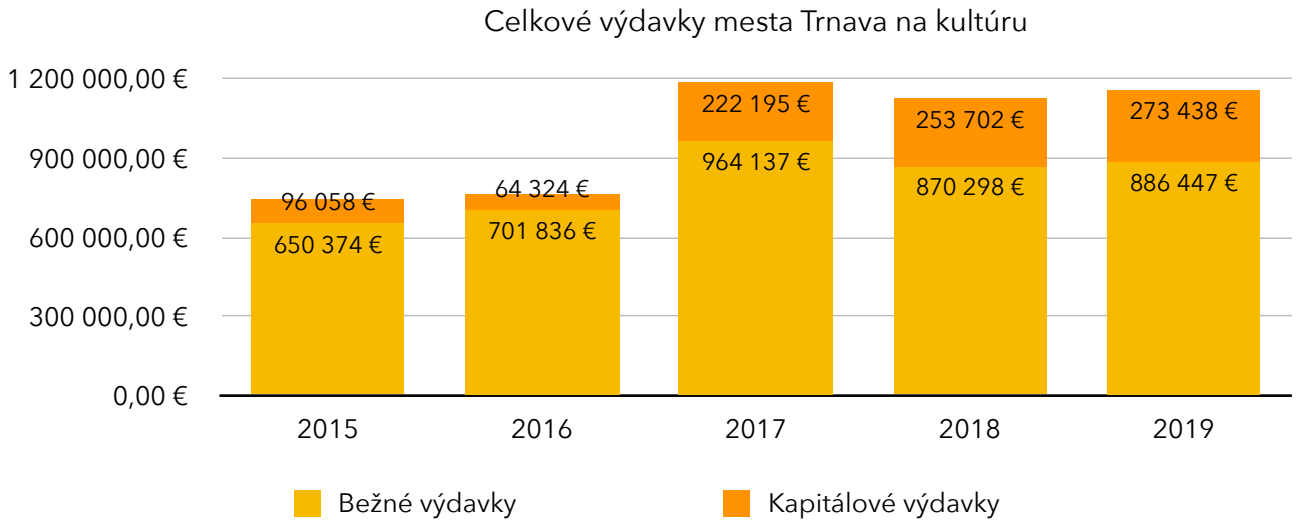

Zdroj: Výročné správy mesta 2015-2020, dostupné na webe.

Poznámka: tento rozpočet zahŕňa (1) príspevok pre Správu športových a kultúrnych zariadení - program Kultúra, (2) rozpočet na realizáciu podujatí organizovaných priamo mestským úradom a (3) rozpočet pre dotačný program Záujmová umelecká činnosť a kultúrne aktivity. Týmto trom typom výdavkov sa venuje hlavná časť tohto dokumentu v samostatných kapitolách.

Rozpočet bežných výdavkov bude v neskorších častiach tohto dokumentu podrobený samostatnej analýze, nakoľko z neho je možné získať obraz o rozsahu a podobe kultúrneho diania v Trnave. Netreba však nechať bokom ani kapitálové výdavky mesta, keďže aj v nich je badateľný zreteľný nárast v priebehu rokov. Ide o prostriedky investované do kultúrnej infraštruktúry realizované priamo mestským úradom alebo cez Správu športových a kultúrnych zariadení (hodnota v grafe predstavuje ich súčet). Mestský úrad v sledovanom období vynakladal prosriedky predovšetkým na postupnú obnovu viacerých rozsiahlych úsekov mestského opevnenia (v roku 2018 bol tento projekt bol podporený z grantového programu MK

SR) a realizáciu viacerých archeologických výskumov. Počas celého obdobia rokov 2015-2019 mesto priebežne pripravuje projekt prezentácie archeologickej lokality karner za Bazilikou sv. Mikuláša a sprístupnenie časti hradieb pri severovýchodnej veži. Mesto zároveň vynaložilo prostriedky na projektovú dokumentáciu rekonštrukcie objektu Prachárne s cieľom uchádzať sa o grantové zdroje z Nórskych fondov. Prezentáciu obnovených pamiatok mesto realizuje aj prostredníctvom kultúrnych aktivít (napr. naposledy v roku 2020 hrou Mocný opasok).

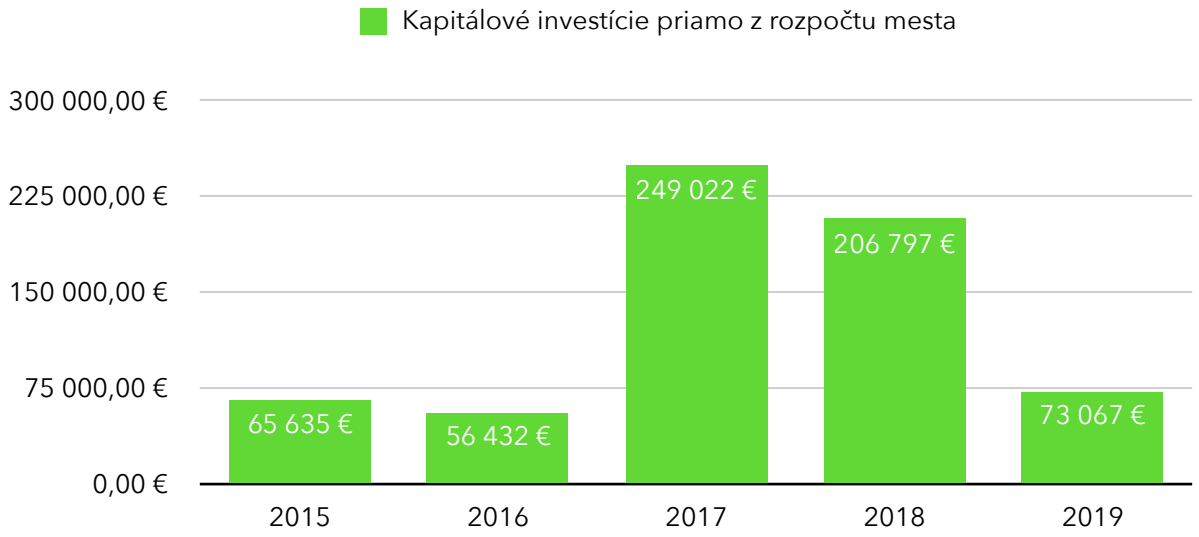

Zdroj: Záverečné účty mesta 2015-2020, dostupné na webe.

Kapitálové výdavky SŠaKZ predstavujú investície do modernizácie a rekonštrukcie zverejných objektov, v ostatných rokoch predovšetkým do kultúrneho domu Modranka (2015 rekonštrukcia stechy, 2017 debarierizácia, 2019 zateplenie). Rozpočet výrazne narástol v roku 2019, kedy mesto na SŠaKZ presunulo ťažisko kultúrnych kapitálových investičných akcií. V tomto roku SŠaKZ investovala do projektovej dokumentácie kultúrno-kreatívneho centra v objekte na Hlavnej 17 a prebehla o.i. rekonštrukcia interiéru Mestskej veže (zoznam všetkých investičných akcií k dispozícii v prílohe č. 2 záverečných účtov mesta). Kapitálové investície do kultúrnej infraštruktúry v posledných rokoch zjavne vzrástli, je však zrejmé, že pri úspechu projektu EHMK by sa v Trnave uskutočnila infraštrukturálna investícia v neporovnateľnom objeme a rozsahu.

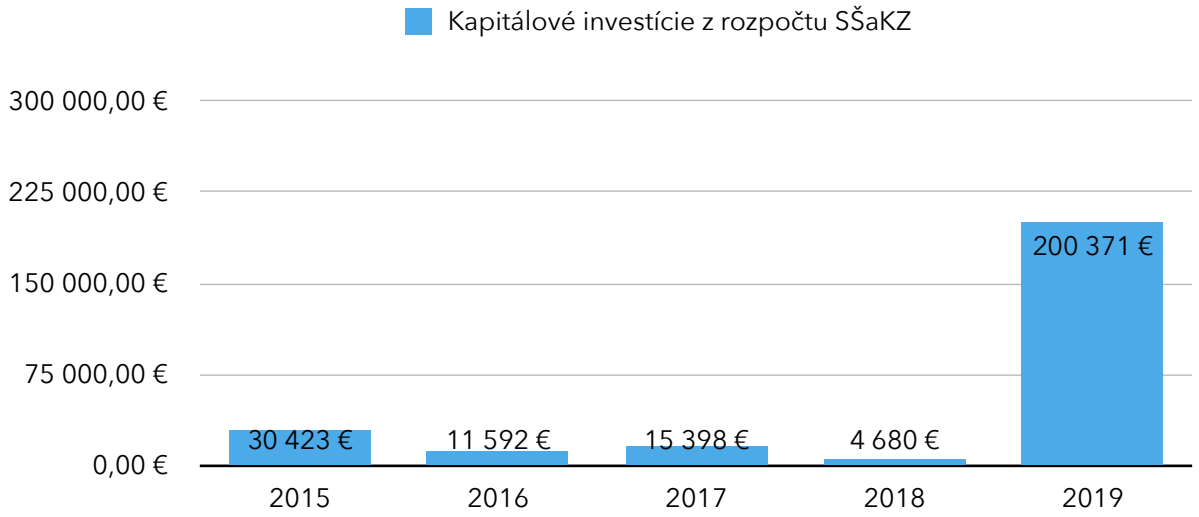

Zdroj: Plnenie rozpočtu príjmov a výdavkov Správy športových a kultúrnych zariadení 2015-2020, dostupné na webe.

Pokiaľ porovnáme najaktuálnejší rozpočet mesta na kultúru (2019) s inými krajskými mestami na Slovensku okrem Bratislavy a Košíc, zistíme, že patrí k najvyšším, čo vzhľadom na fakt, že počtom obyvateľom je zo sledovaných miest druhým najmenším, svedčí o nespochybniteľnej dynamike kultúrneho diania v Trnave. Ak vezmeme do úvahy, že mesto Žilina je zriaďovateľom kamenného súborového divadla, ktoré spotrebúva väčšinu mestského kultúrneho rozpočtu, patrí Trnave aktuálne prvenstvo ohľadom vynakladania prostriedkov na kultúru zo slovenských krajských miesť (pozn. okrem Bratislavy a Košíc).

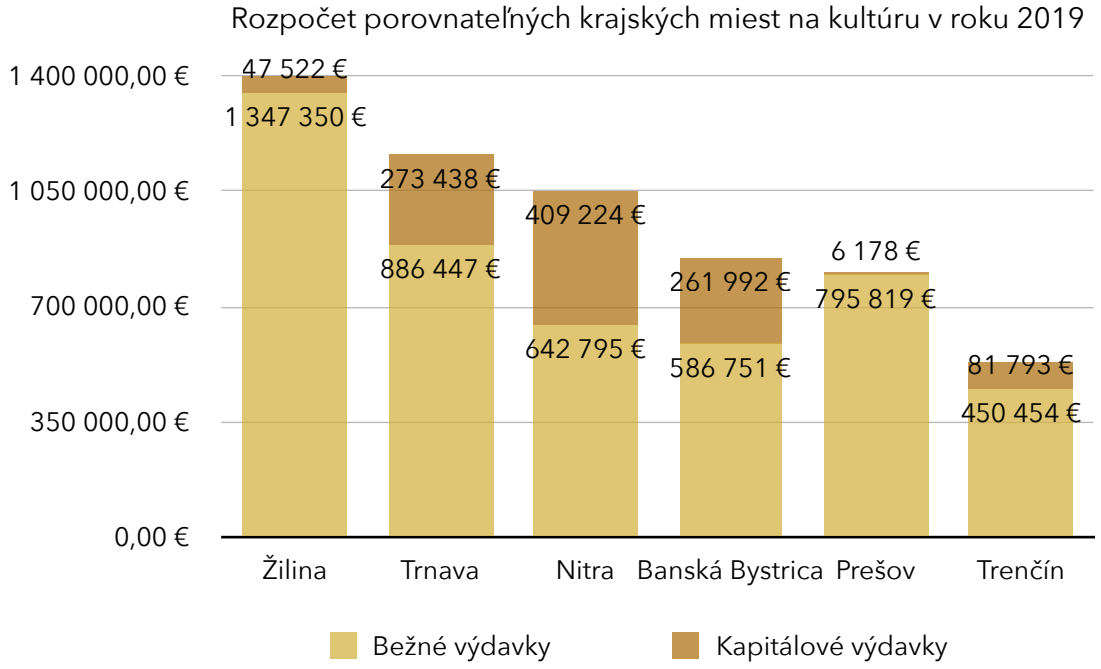

Zdroj: Záverečné účty miest za rok 2019, dostupné na webe.

Vývoj podielu rozpočtu na kultúru vzhľadom na celkový mestský rozpočet je vyjadrený nasledujúcim grafom, z ktorého vyplýva, že sa objem zdrojov strednodobo nemení a pohybuje sa v priemere vo výške okolo 2,39 %. Je nutné skonštatovať, že tento údaj predstavuje v európskom porovnaní krajských miest podpriemernú hodnotu.

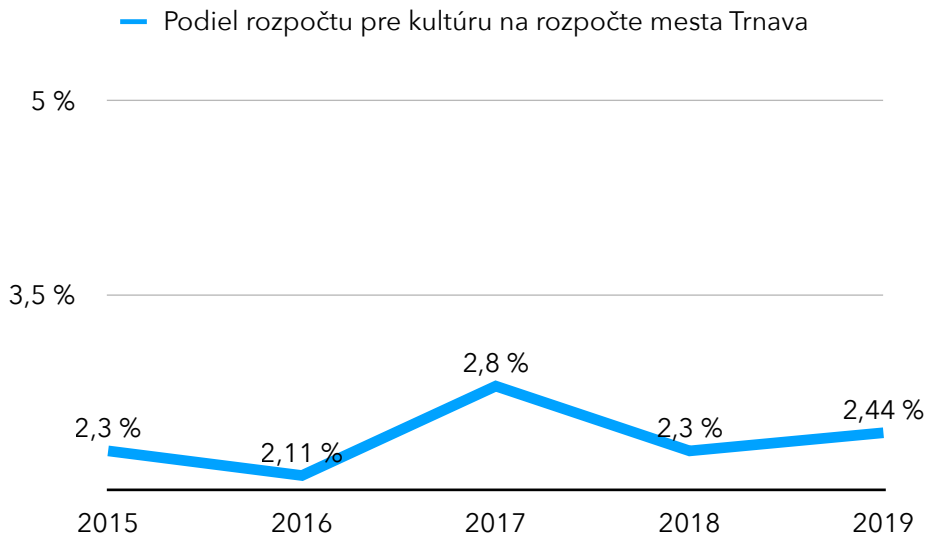

Zdroj: Výročné správy mesta 2015-2020, dostupné na webe.

Správa športových a kultúrnych zariadení

Od roku 1994 je mesto Trnava zriaďovateľom príspevkovej organizácie Správa kultúrnych a športových zariadení, ktorá podľa zriaďovacej listiny zabzpečuje kultúrnu činnosť mesta a má zverený do správy majetok slúžiaci na kultúrne a športové účely, pričom majetok určený na kultúrne účely má celkovú hodnotu približne 7,5 milióna EUR (dáta z mája 2020 podľa aktualizovanej zriaďovacej listiny). Patria sem nasledovné objekty:

- Kino Hviezda
- Prírodné kino Halenárska (mestský amfiteáter)
- Kultúrny dom Modranka
- Kultúrny dom Kopánka
- Meštiansky dom Hlavná 17 (sídlo organizácie, objekt je súčasťou projektu KKC Trnava)
- Mestská veža
- Baštové veže a mestské hradby (mestské opevnenie)
- Amfiteáter Kamenný mlyn
- Kostnica pri Bazilike sv. Mikuláša

Podľa zriaďovacej listiny Správa športových a kultúrnych zariadení organizuje kultúrne podujatia mesta, je zodpovedná za program Kina Hviezda, organizuje a podporuje záujmovo-umeleckú a kultúrnu činnosť vo svojich spravovaných objektoch. SŠaKZ zároveň vykonáva podnikateľskú činnosť v oblasti reklamy, prenajíma priestory vo svojich zverených objektoch a predáva vstupenky do kina Hviezda a na podujatia v mestskej športovej hale. Výnosy z podnikateľskej činnosti investuje SŠaKZ do organizovania mestských kultúrnych podujatí.

Rozpočet SŠaKZ je štrukturovaný ako programový rozpočet. Okrem kultúrny zahŕňa programy týkajúce sa dopravy (navigačný systém mesta), športovej infraštruktúry, uličného mobiliáru či starostlivosti o hygienické zariadenia. Nasledujúci graf sleduje iba program KULTÚRA (prevádzka prislúchajúcich objektov vrátane údržby, rekonštrukcií, personálnych nákladov a samotná organizácia kultúrnych podujatí). Vidíme, že rozpočet v tomto prípade stúpal viac-menej priebežne, bez výraznejšieho skoku, ktorý bol zaznamenaný v celkovom rozpočte mesta medzi rokmi 2016 a 2017. V poslednom roku (2019) nárast nenastal.

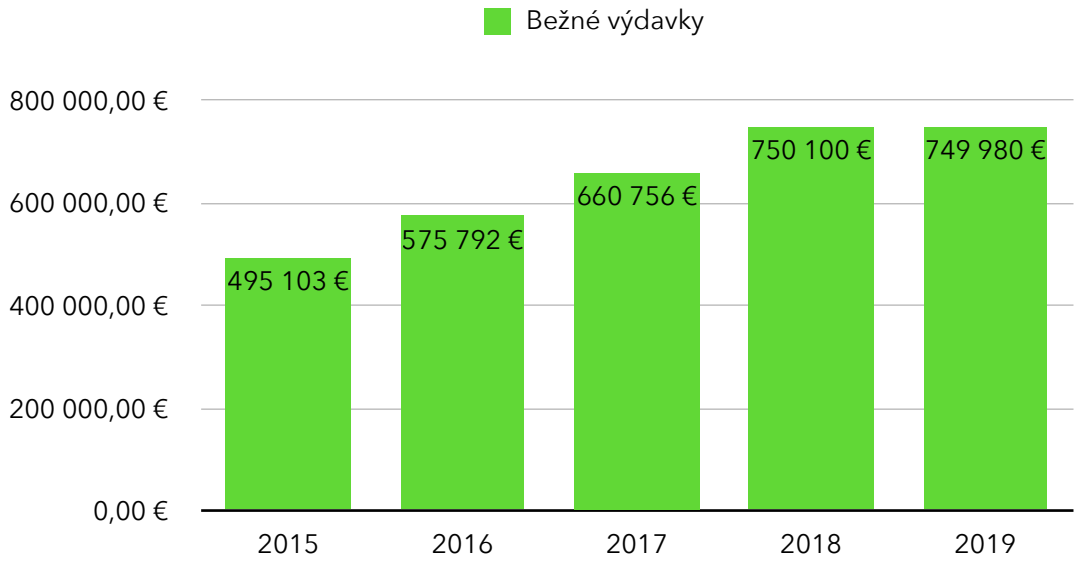

Zdroj: Plnenie rozpočtu príjmov a výdavkov Správy športových a kultúrnych zariadení 2015-2020, dostupné na webe.

Kultúrne podujatia organizované Správou športových a kultúrnych zariadení

Popri zabezpečení prevádzky a údržby kultúrnych objektov vytvorila Správa športových a kultúrnych zariadení v priebehu rokov stabilné portfólio vlastných kultúrnych podujatí. Kým v roku 2015 ich bolo 15, v súčasnosti ich je 20[1] a tvoria mestskú kultúrnu programovú líniu a podieľajú sa na identite Trnavy. Na polovicu z nich mesto vyberá vstupné. Príležitostne je toto spektrum rozšírené o ďalšie mimoriadne podujatia, spravidla pri výročiach. Najnovšie pribudlo napríkld podujatie Pocta slobode, ktorým si mesto spoločne s ďalšími partnerskými subjektmi pripomína výročie Nežnej revolúcie. Na organizáciu týchto dnes už 20-tich podujatí je vyčlenených v posledných troch rokoch v priemere 237 tisíc EUR z rozpočtu SŠaKZ (súčasťou údajov sú aj poplatky SOZA a LITA a menšie náklady na operatívne, bližšie nešpecifikované podujatia).

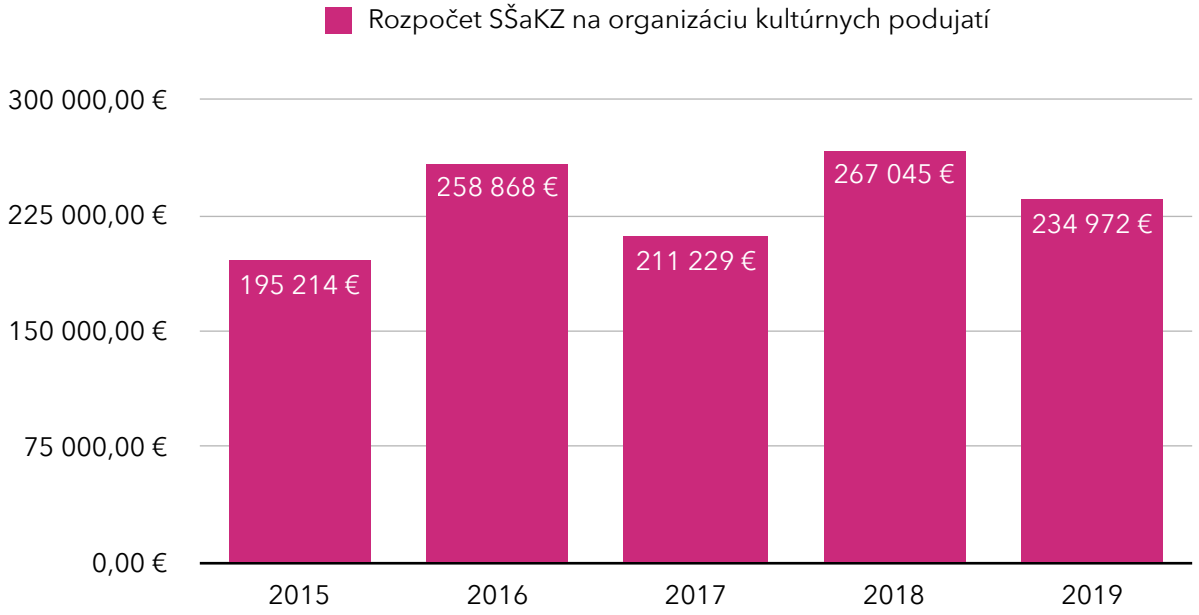

Zdroj: Plnenie rozpočtu príjmov a výdavkov Správy športových a kultúrnych zariadení 2015-2020, dostupné na webe.

Ak sa pozrieme na prostriedky, ktoré mesto vynakladá prostredníctvom grantovej schémy (bude jej venovaná analýza nižšie) a porovnáme ju s rozpočtom SŽaKZ a mestského úradu na organizáciu kultúrnych podujatí, zistíme, že mesto dáva na dotácie v priemere približne tretinu prostriedkov, ktoré minie na organizáciu vlastných podujatí. Mesto sa tak stáva kľúčovým hráčom na svojom kultúrnom trhu a je dôležité položiť si otázku, či je to v súlade s úlohou samosprávy..

Medzi najviac zastúpený žáner, ktorému sú jednotlivé podujatia venované, patrí hudba, ktorá spotrebúva i najväčšiu časť celkového rozpočtu na podujatia. Ak počítame aj Poctu slobode, tvoria hudobné podujatia celkovo takmer polovicu všetkých v súčasnosti organizovaných podujatí SŠaKZ a je na ne vyčlenená takmer tretina celkového rozpočtu (počítané z priemernej hodnoty výdavkov za 5 rokov). Úplne absentujú podujatia zamerané na vizuálne umenie.

[1] Patria sem: Hudobné podujatia: Koncerty vážnej hudby (najmä Trnavská hudobná jar), Rozlúčka s letom, Country deň, Trnavský jazzyk, ZOOM+, Operné hviezdy, Adventné koncerty, Večer u Schneiderovcov, Otvorenie kultúrneho leta a Pocta slobode; Multižánrové a pouličné podujatia: Kultúrne leto, Medzinárodný deň detí, Leto na Korze, Premietanie na hradby, Ekofest, Novoročný ohňostroj a Pouličný happening #TRNAVA, Podujatia zamerané na ľudové tradície: Zvykoslovia a Trnavská brána; Divadelné podujatia: Radničné hry a Divadelné inšpiratívne vystúpenia.

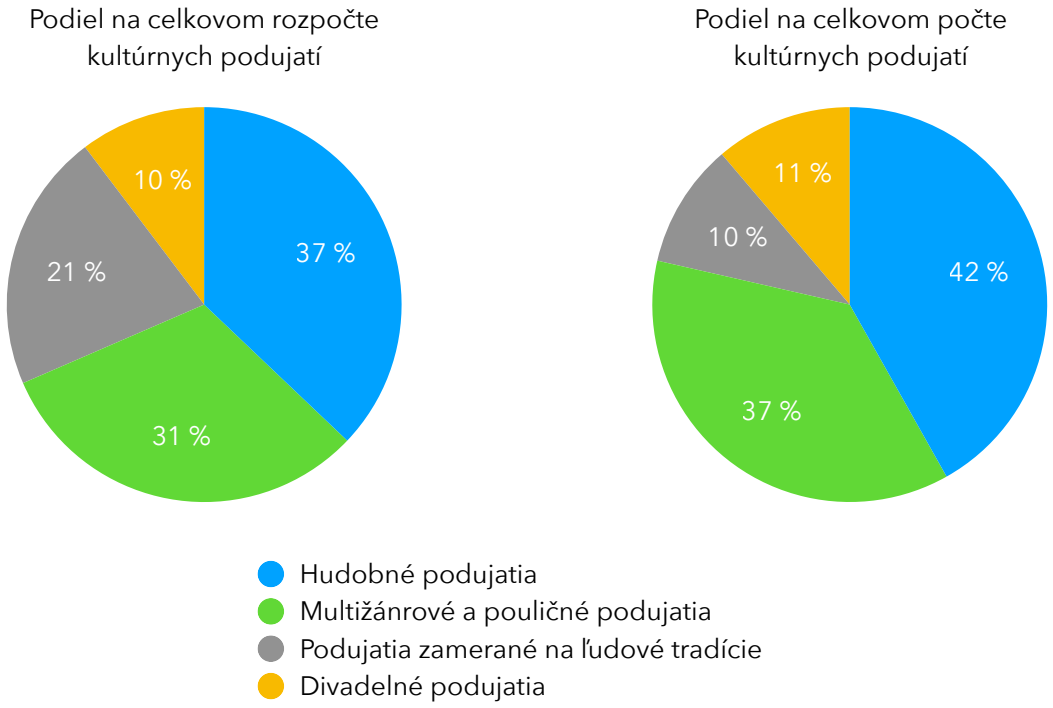

Zdroj: Plnenie rozpočtu príjmov a výdavkov Správy športových a kultúrnych zariadení 2015-2020, dostupné na webe.

Kultúrne podujatia organizované mestským úradom Trnava

Okrem SŠaKZ je organizátorom a podporovateľom kultúrnych podujatí aj samotný mestský úrad Trnava. Ide o malú skupinu približne desiatich podujatí, do ktorej patria reprezentačné podujatia ako Trnavské dni, Rok mesta Trnavy (nepravidelne) či reprezentačný ples (v rokoch 2015-2017 ešte organizovaný mestom, dnes sa mesto podieľa na organizácii župného plesu), pravidelné podujatia ako Medzinárodná spevácka súťaž Mikuláša Schneidera-Trnavského (od 2017 každé 2 roky), Hudba na radnici (od 2017 každoročne) či výstavy v západnom krídle radnice (každoročne), ale napríklad aj jednorazová podpora multižánrového festivalu Lovely Experience. Vzhľadom na nesymetrickú periodicitu podujatí rozpočet v priebehu rokov kolíše.

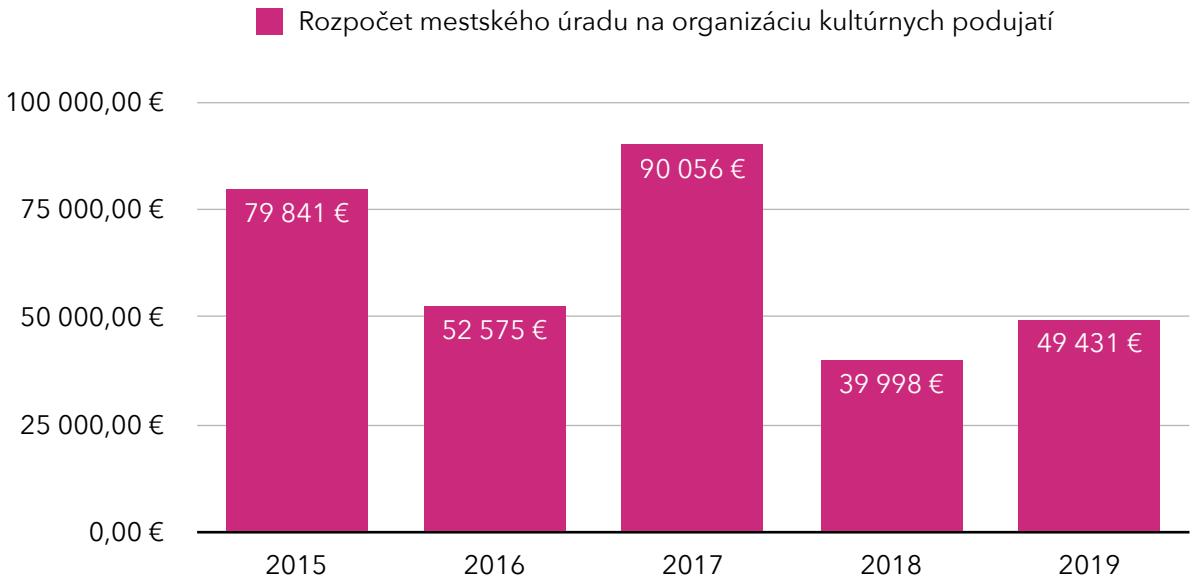

Zdroj: Záverečné účty mesta 2015-2020, dostupné na webe.

V porovnaní žánrov a typov podujatí mesto vynakladá najviac prostriedkov na reprezentačné podujatia (počítané z priemernej hodnoty výdavkov za 5 rokov). Táto skutočnosť sa však mení v čase a má od roku 2017 klesajúcu tendenciu. Zároveň vidíme, že organizácia výstav má najmenšie nároky na celkový rozpočet, i keď ich nie je najmenší počet.

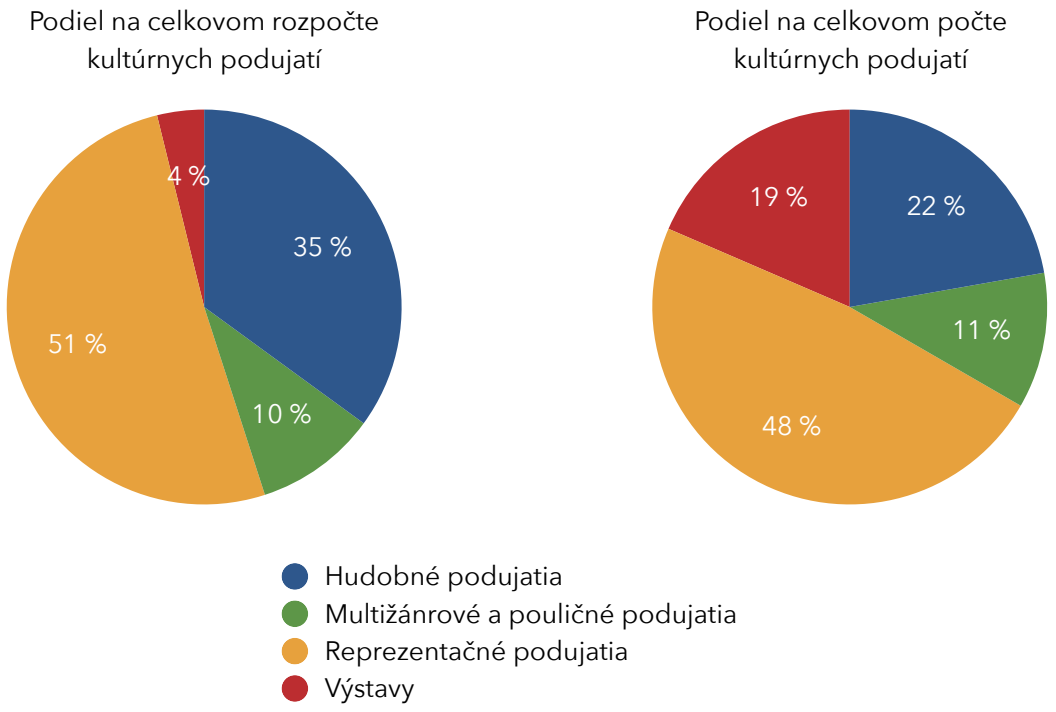

Zdroj: Záveečné účty mesta 2015-2020, dostupné na webe.

Finančné prostriedky na organizáciu kultúrnych podujatí mestský úrad vynakladá priamo a podujatia organizuje vlastnými kapacitami. Výnimku tvorí Medzinárodná spevácka súťaž Mikuláša Schneidera Trnavského, ktorej spolu-organizátorom je Hudobné centrum, alebo podpora projektu Lovely Experience, ktorý bol v roku 2017 a 2019 podporený z dotačného programu mesta. Nie je známy kľúč, podľa ktorého sú niektoré podujatia organizované cez SŠaKZ a niektoré priamo mestským úradom. Celkovo však mesto vynakladá na organizáciu podujatí úradom nezanedbateľné zdroje, obzvlášť ak vezmeme do úvahy, že organizátorom podujatí z titulu svojej zriaďovacej listiny by mala byť v prvom rade SŠaKZ, a mesto by malo organizáciu kultúrnych podujatí podporovať v prvom rade prostredníctvom grantovej schémy.

Dotačný program Záujmová umelecká činnosť a kultúrne aktivity

Popri zabezpečovaní a organizovaní kultúrnej činnosti vlastnými kapacitami a cez príspevkovú organizáciu má mesto Trnava vytvorený aj nástroj na podporu nezávislej (nezriaďovanej) kultúry. Na základe Všeobecne záväzného nariadenia č. 482/2017 poskytuje dotácie v deviatich oblastiach, pričom jednu z nich tvorí aj oblasť kultúry. Tento podprogram, resp. oblasť podpory, sa nazýva Záujmová umelecká činnosť a kultúrne aktivity. Aktuálne VZN je novelou predchádzajúceho VZN z roku 2016, pričom základný rozdiel spočíva prakticky iba v tom, že pribudla oblasť podpory "Prorodinne orientované mesto". VZN hovorí o tom, že žiadosti o dotácie sa prijímajú v dvoch kolách na základe výziev, pričom druhé kolo je otvorené len vtedy, ak sa v prvom kole nevyčerpajú alokované prostriedky. Vo výzve je zverejnená celková alokácia bez členenia na pod-programy. O poskytnutí dotácie rozhoduje primátor (do 1 000 EUR), mestská rada (od 1 000 do 3 000 EUR) alebo zastupiteľstvo (nad 3 000 EUR) podľa výšky

podpory, pričom každý z týchto orgánov musí vychádzať z odporúčania poslaneckej Komisie kultúry. VZN neurčuje výšku povinného spolufinancovania, dá sa teda predpokladať, že nie je povinné. Samotné VZN nijako nešpecifikuje konflikt záujmov a pri hodnotení nie je zastúpená odborná verejnosť. Z VZN nie je jasné, či komisia hodnotí jednotlivé kritériá bodovo a aký je minimálny podový zisk na podporu, ani akým spôsobom komisia rokuje a uznáša sa, čo sú pomerne zásadné rezervy. Každá oblasť má svoje špecifické kritériá, pričom tie pre oblasť kultúry sú najstručnejšie a najmenej rozpracované. Sú v nich definované nasledovné pod-oblasti:

- divadelníctvo a tanec
- hudba
- audiovizuálna kultúra
- fotografia
- literatúra
- folklór a tradičná ľudová kultúra
- architektúra, úžitkové umenie a dizajn
- výtvarné umenie a sochárstvo
- multimediálne aktivity
- kreatívny priemysel

V žiadosti žiadateľ nemusí určiť, do akej pod-oblasti jeho projekt patrí. Žiadosť je celkovo veľmi jednoduchá (ide o tlačivo vo formáte WORD) a je nutné ju na mestský úrad podať fyzicky alebo elektronicky prostredníctvom portálu slovensko.sk. Rovnako jednoduchý je aj formulár vyúčtovania. Informáciu o tom, kedy mesto spravidla vyhlasuje výzvy a ako dlho trvá hodnotiaci proces prvého kola, ani kedy môžu žiadatelia očakávať transfer pridelených prostriedkov, nebolo možné dohľadať.

Pri analýze výdavkov vynaložených v podprograme Záujmová umelecká činnosť a kultúrne aktivity sa nachádza nesúlad medzi záverečným účtom mesta Trnava a podkladmi zaslanými mestským úradom v súvislosti s prípravou tohto dokumentu (napríklad v roku 2017 uvádza závrečný účet mesta poskytnutie dotácií v celkovej výške, ktorá je o 40 000 EUR nižšia, ako je uvedené v tabuľke zaslanej z mestského úradu). Nasledovné analýzy vychádzajú z údajov zaslaných na vyžiadanie mestským úradom. Mesto ročne vynaloží na kultúrne dotácie približne 0,8 % zo svojho celkového rozpočtu, čo je pomerne nízke číslo.

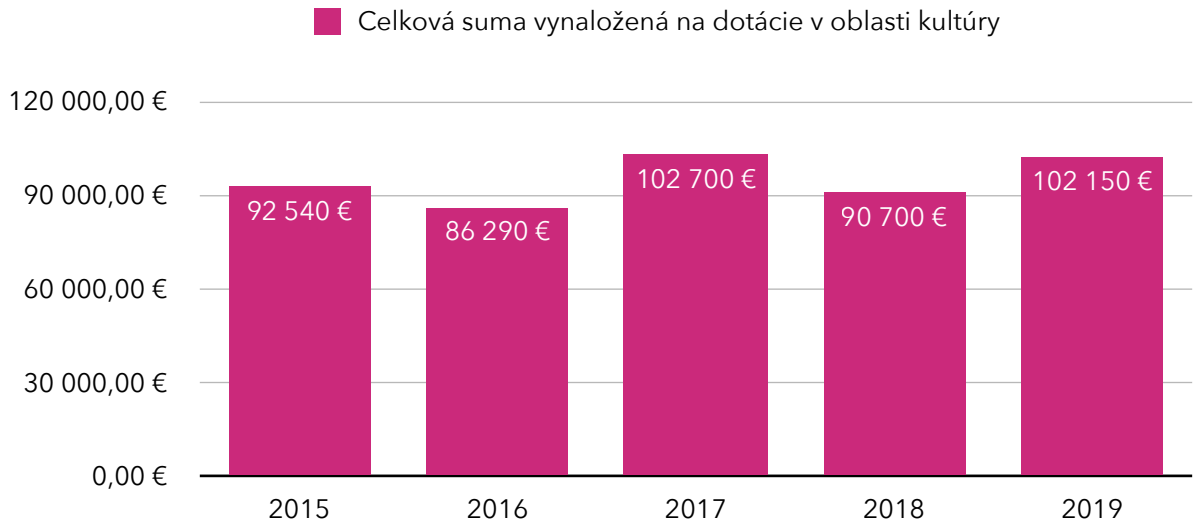

Zdroj: Dáta zaslané mestským úradom z Odboru školstva, mládeže a športu - referát vzdelávania a grantov.

Na web-stránke mesta je pri výzve zverejnená celková finančná alokácia na dotácie vo všetkých podprogramoch k danému rozpočtovému roku, ale nie je zrejmé, na základe čoho sa rozhoduje o sume pre jednotlivé podprogramy (napr. Kultúra). Napríklad v roku 2019 bola zverejnená celková suma na dotácie vo výške 154 853 EUR, z ktorej bolo napokon 102 150 EUR prerozdelených na projekty v oblasti kultúry, čo je viac ako 65%. Medziročne nie sú v celkovej sume na dotácie väčšie rozdiely, stále však platí, že nie je zrejmé, ako je táto suma určovaná.

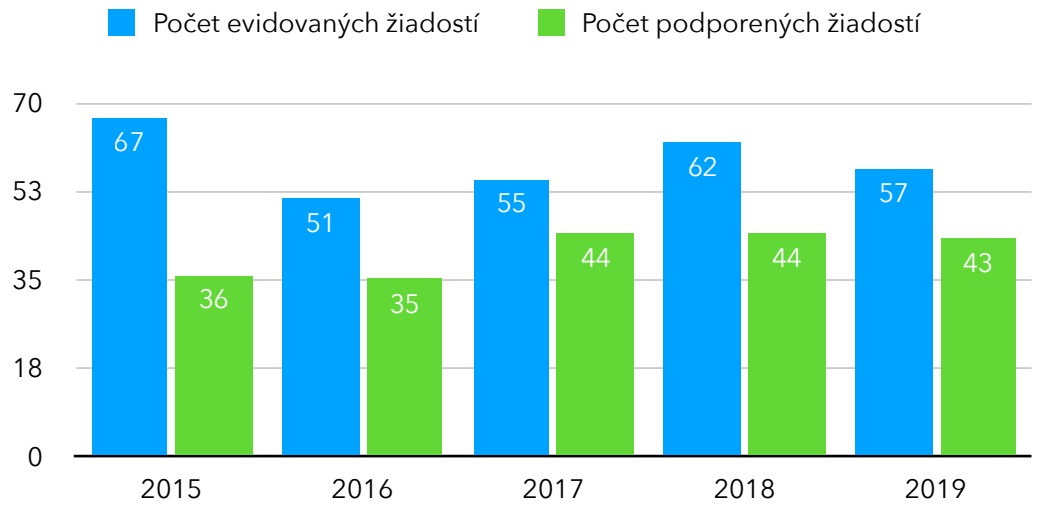

Zdroj: Dáta zaslané mestským úradom z Odboru školstva, mládeže a športu - referát vzdelávania a grantov.

Podobne ako vynaložená suma, aj pomer evidovaných a podporených žiadostí má relatívne stabilný charakter, najmä v posledných troch rokoch. V priemere za všetkých 5 rokov je podporených 69% evidovaných žiadostí, v priemere za posledné 3 roky až 75%, čo je pomerne vysoké percento.

Zaujímavým je porovnanie celkovej požadovanej sumy voči celkovej poskytnutej sume dotácie. Za sledovaných 5 rokov je dopyt žiadateľov v priemere uspokojený na 53 %, teda dopyt po zdrojoch zo strany kultúrnych aktérov v meste Trnava prevyšuje aktuálne rozpočtové nastavenie mesta. Zároveň však treba skonštatovať, že miera uspokojenia dopytu okolo 50 % patrí pri porovnaní rôznych iných grantových programov na Slovensku medzi vyššie.

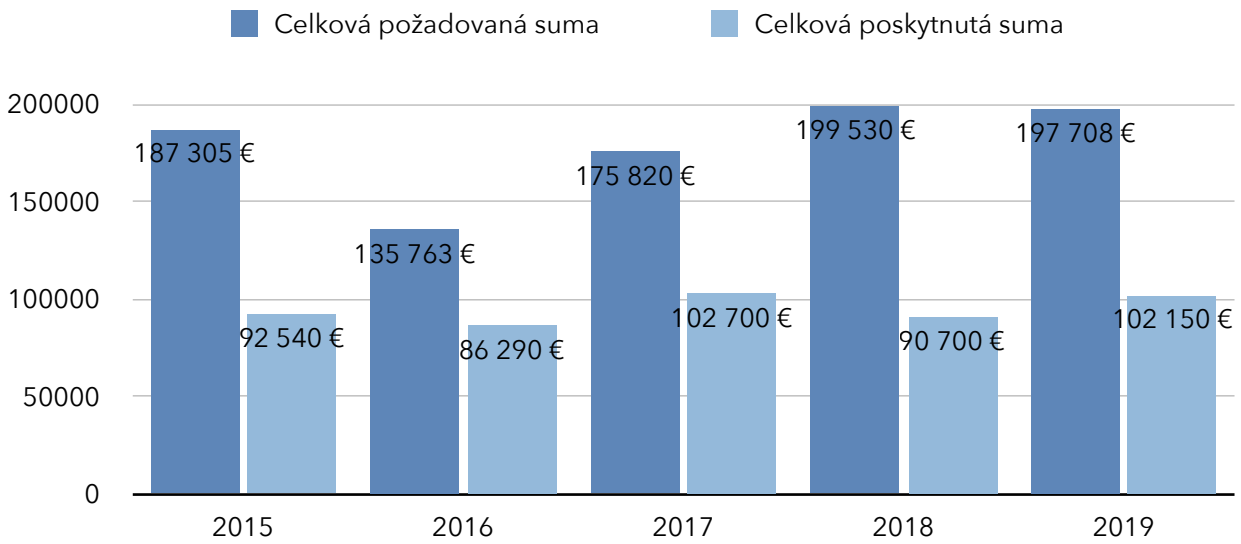

Zdroj: Dáta zaslané mestským úradom z Odboru školstva, mládeže a športu - referát vzdelávania a grantov.

Najvyššia suma v sledovanom období je stabilne pridelovaná festivalu LUMEN: od 22 500 EUR v roku 2017 po 17 500 EUR vo zvyšných rokoch. Najnižšia pridelená suma sa pohybuje medzi 200 a 250 EUR a spravidla sa týka menších projektov s podstatne nižšími celkovými rozpočtami. Priemerná pridelená suma na jeden úspešný projekt za celé sledované obdobie je 2 361 EUR.

Grafy nižšie hovoria o rozdelení celkovej sumy medzi typy podujatí podľa zverejnených pod-oblastí podpory (pracuje sa s priemernými hodnotami za všetkých 5 rokov), vďaka čomu je možné získať predstavu o štruktúre nezávislej kultúry v Trnave. Je dôležité poznamenať, že niektoré podujatia nebolo možné zaradiť ani do jednej z pod-oblastí a preto je samotná ich podpora z hľadiska aktuálneho VZN diskutabilná (napr. Slávnosti piva a jedla, Zraz historických vozidiel, ale i reštaurovanie veľkého organu v Bazilike sv. Mikuláša, nakoľko VZN nehovorí o poskytovaní dotácií na kapitálové výdavky). Multižánrové, spomienkové alebo vyslovene komunitné poduajtia boli pre najbližšiu príbuznosť zaradené do kategórie "multimediálne aktivity," čo z hľadiska typológie nie je správna kategória. Z tohto dôvodu nie je celkom výpovedná ani kategória architektúra, úžitkové umenie a dizajn, do ktorej bolo ako do jedinej možné zaradiť reštaurátorské projekty v Bazilike sv. Mikuláša, podporené napríklad za roky 2017 a 2018 celkovou sumou 23 500 EUR. Samotná pod-oblasť by však bez týchto projektov bola zastúpená malým počtom projektov. Do pod-oblasti fotografia nebolo možné zaradiť ani jeden z predložených projektov, otázkou teda ostáva jej opodstatnenosť.

Jednoznačne dominujúcim žánrom je hudba, rovnako ako tomu bolo pri štatistike podpory podujatí priamo z mestského úradu a SŠaKZ. Pokiaľ vnímame, že pod-oblasti multimediálne aktivity a architektúra sú sporné, druhým najviac zastúpeným žánrom v poradí je divadlo/tanec a folklór.

Podiel priemernej pridelenej sumy za 5 rokov na celkovej finančnej alokácii

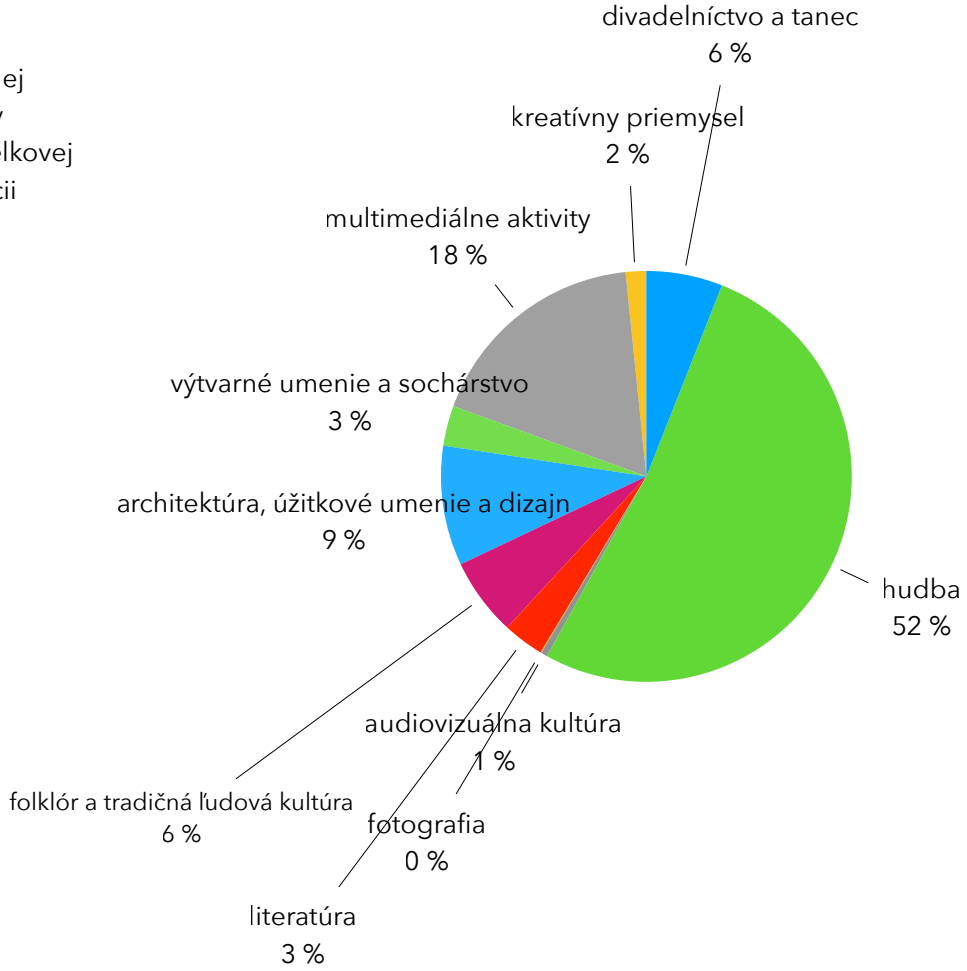

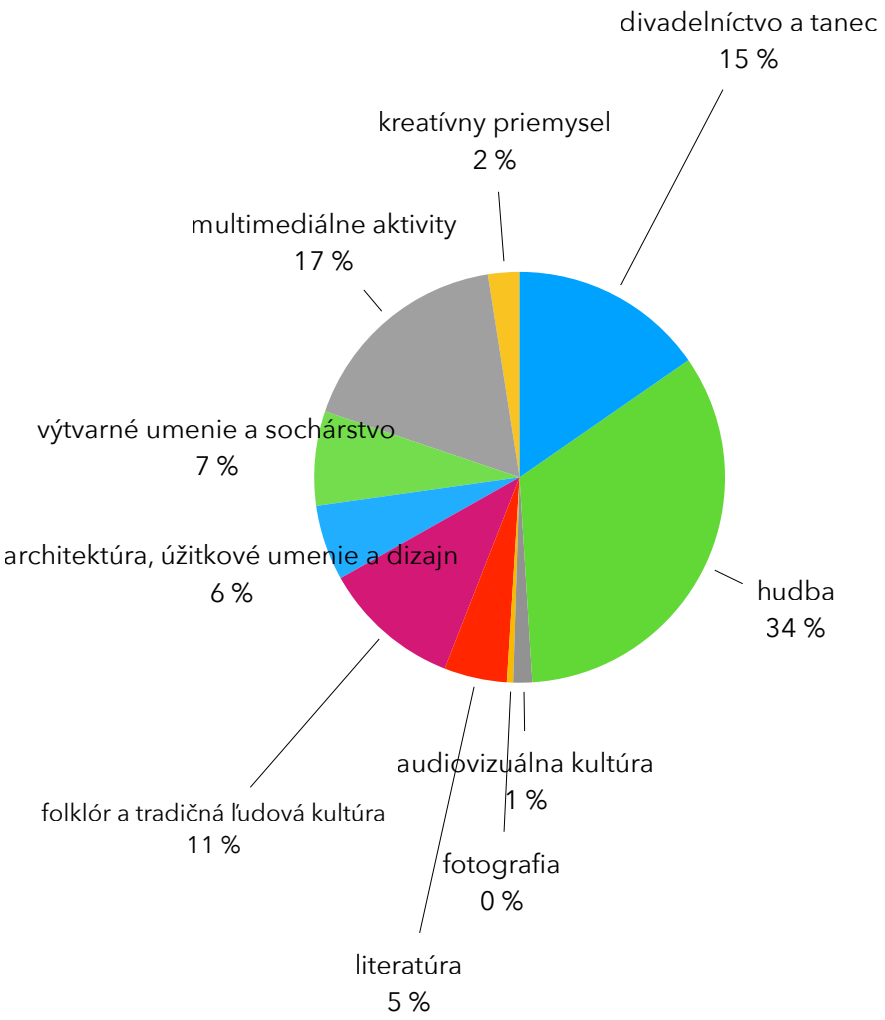

Podiel priemerného počtu podporených podujatí za 5 rokov na celkovom počte podporených projektov

Ďalšia kultúrna činnosť na území mesta Trnava

Okrem činnosti, ktorú vyvíja mesto Trnava, sú nemalé verejné zdroje do kultúry investované aj prostredníctvom Trnavského samosprávneho kraja. TTSK je zriaďovateľom piatich krajských kultúrnych inštitúcií, ktoré sídlia a pôsobia na území Trnavy:

- Divadlo Jána Palárika
- Galéria Jána Koniarka
- Západoslovenské múzeum
- Knižnica Juraja Fándlyho
- Trnavské osvetové stredisko

Tieto inštitúcie vyvíjajú celoročnú kultúrnu činnosť, ktorá sa výrazne podieľa na kultúrnom živote mesta. Prevádzka týchto inštitúcií stojí TTSK v priemere 2,8 milióna EUR ročne (iba bežné výdavky - počítané ako priemer za posledných 5 rokov). Z hrubého porovnania absolútnych čísel na podporu kultúry medzi mestom a krajom je teda jasné, že TTSK je majoritným aktérom kultúrneho diania na území mesta Trnava. Príspevok kraja na prevádzku inštitúcií konštantne stúpa, pričom zjavne najväčší nárast je badateľný medzi rokmi 2018 a 2019, teda v súvislosti so zmenou vo vedení župy. Krajské kultúrne inštitúcie sú z hľadiska objemu produkcie určite zásadnými hráčmi na poli trnavskej kultúry. Spolu (v priemere za 5 rokov) pripravujú pre trnavčanov približne 465 kultúrnych podujatí ročne, pričom ich počte neustále stúpa. Patria sem divadelné predstavenia, vernisáže výstav, otvorenia expozícií, workshopy, prednášky, tvorivé dielne, literárne podujatia, tradičné (ľudové, folklórne) podujatia a mnohé ďalšie.

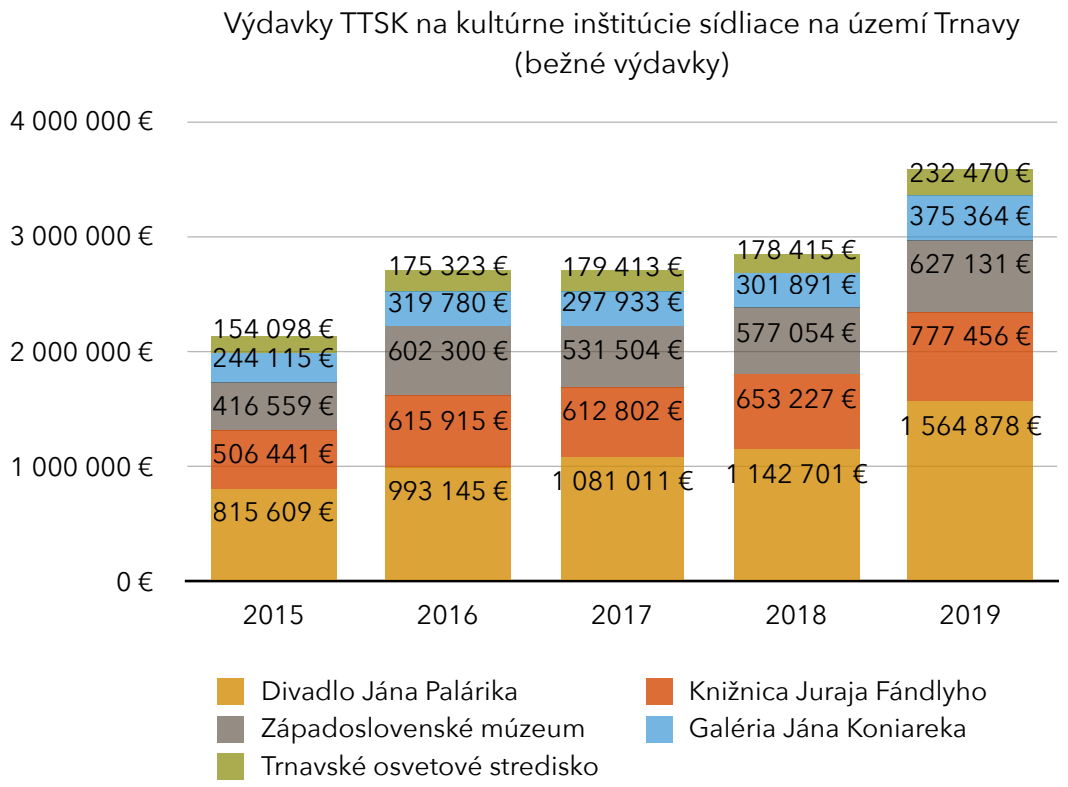

Zdroj: Príloha č. 2 Záverečných účtov TTSK, dostupných na webe.

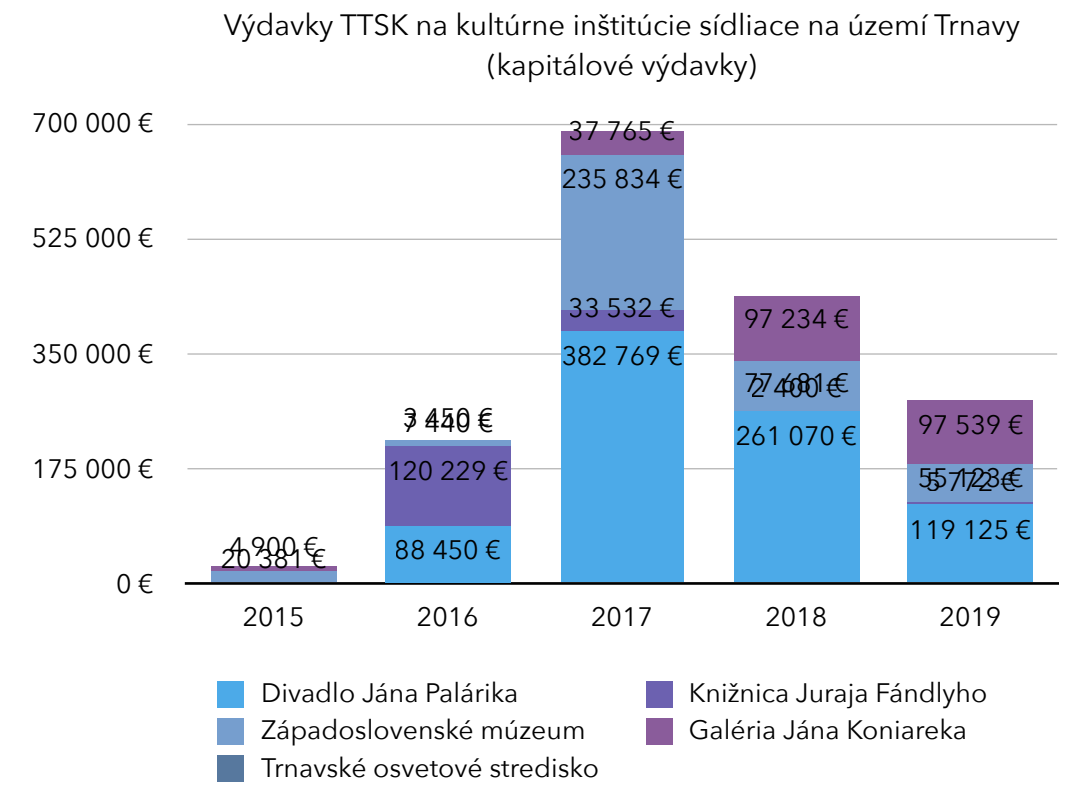

Zdroj: Príloha č. 2 Záverečných účtov TTSK, dostupných na webe.

Trnavský samosprávny kraj taktiež poskytuje dotácie v oblasti kultúry z rozpočtového programu "Podpora kultúrnych a umeleckých aktivít", pričom jedným z oprávnených územím je prirodzene aj okres Trnava. V roku 2018 sa program rozšíril aj o podporu mládeže ("Podpora kultúrnych, umeleckých aktivít a mládeže") a v roku 2019 absorboval aj tému vzdelávania a dostal názov "Podpora kultúrnych, umeleckých a vzdelávacích aktivít zameraných na občanov Trnavskej župy"..

Nasledujúci graf hovorí o vývoji celkovej alokovanej sumy určenej na kultúrne dotácie v priebehu rokov (suma pre rok 2019 neobsahuje údaj o dotáciách určených na regionálny rozvoj, ktoré vznikli na konci roka 2018, nakoľko tieto nie sú určené na podporu kultúry).

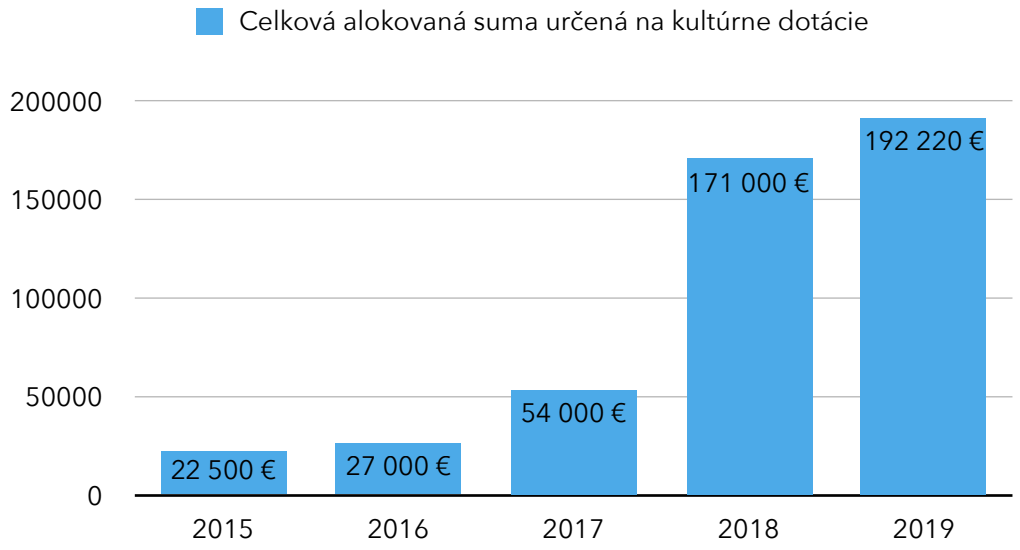

Zdroj: Materiály do Zastupiteľstva TTSK, zaslané na vyžiadanie Odborom kultúry a športu TTSK.

Je zjavné, že prostriedky, ktoré kraj vynakladá na podporu kultúrneho diania na svojom území dramaticky vzrástli, avšak stále sú len dvojnásobne vyššie ako tie mestské, pričom pokrývajú oveľa väčšie územie. Ak ich výšku porovnáme s inými krajmi, zistíme, že Trnavský samosprávny kraj zaostáva za viacerými vyššími územnými celkami, ktoré však majú vo väčšine prípadov väčšie územie i počet obyvateľov. Dáta z KSK a TSK nebolo možné dohľadať.

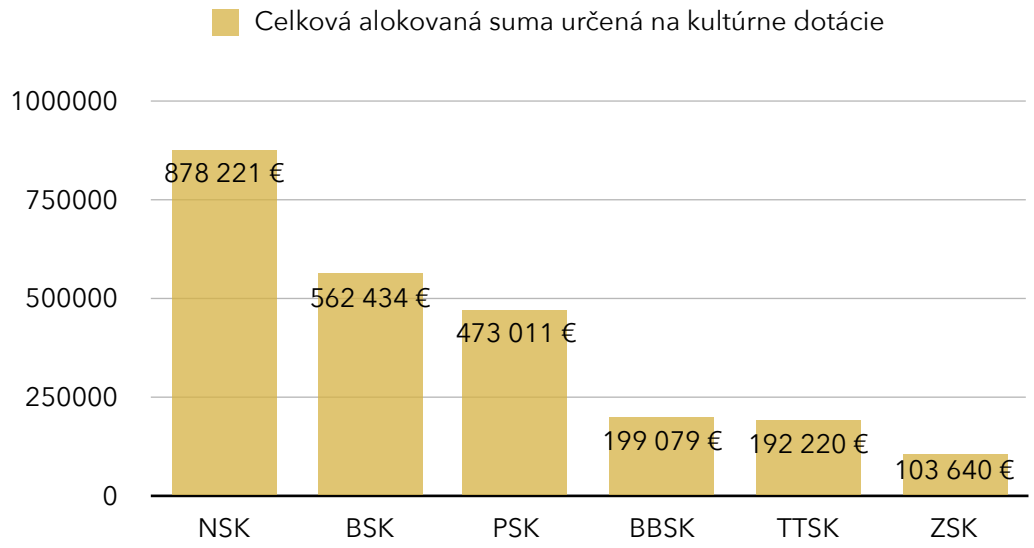

Zdroj: Záverečné účty vyšších územných celkov, dostupné na webe.

Až do schválenia nového VZN na konci roka 2018 prebiehal proces prideľovania dotácií Trnavským samosprávnym krajom na základe VZN z roku 2006, ktoré rozdeľovalo dotácie podľa výšky na dotácie do 663,88 Eur a nad 663,88 Eur (táto suma predstavovala niekdajších 20 000 SK). O dotáciách prvého typu rozhodovala priamo príslušná poslanecká komisia a o dotáciách druhého typu Zastupiteľstvo TTSK na jej odporúčanie. 10% z celkovej sumy vyčlenenej v príslušnom rozpočtovom roku na dotácie bolo určených pre priame prideľovanie predsedom TTSK.

V roku 2019 prešiel grantový systém principiálnou reformou, ktorá rozdelila poskytovanie dotácií na tri typy (ku každému bolo prijaté samostatné nové VZN). Prvý typ (VZN č. 45/2018) je určený pre obce a je mu vyčlenených fixných 30% zo všetkých zdrojov na dotácie v príslušnom rozpočtovom roku. Druhý typ (VZN č.44/2018) je určený pre všetky zvyšné typy žiadateľov a je mu vyčlenených zvyšných 70% zdrojov. Tretí typ dotácií (VZN č.46/2018), ktorý nemá určené fixné percento z rozpočtu, sú dotácie zamerané na regionáôny rozvoj, určené prioritne pre MAS a OOCR. Pri všetkých typoch dotácií je 10% z rozpočtu ponechaných na samostatné rozhodnutie predsedu.

Dotácie sa poskytujú na základe podmienok špecifikovaných v konkrétnych výzvach a o ich pridelení rozhoduje Zastupiteľstvo na základne odporúčania od príslušnej poslaneckej komisie, s výnimkou dotácií určených na regionálny rozvoj, o ktorých rozhoduje Zastupiteľstvo TTSK na základe odporúčania komisie zostavenej tak z poslancov, ako aj z nezávislých odborníkom v pomere hlasov 1:1. Tento posun vo filozofii prideľovania dotácií je rozhodne posunom vpred oproti predchádzajúcemu obdobiu a je prirodzeným sprievodným javom dramatického navýšenia dotačných zdrojov v rozpočte TTSK. Celá schéma dotačnej podpory je po prijatí troch nových VZN koncepčnejšia a stabilnejšia (menej náchylná na výkyvy vo výške alokácií vzhľadom na stabilné percentuálne pomery). Veľkou pridanou hodnotou je princíp prizvania nezávislých odborníkov do procesu posudzovania žiadostí, avšak objavuje sa žiaľ iba pri treťom type dotácií.

Nasledujúce grafy zobrazujú prostriedky vynaložené v grantovom systéme v priebehu rokov 2015-2019 výhradne v oblasti kultúry (projekty zamerané na podporu mládeže neboli zahrnuté do uvažovania) a realizované iba na území mesta Trnava.

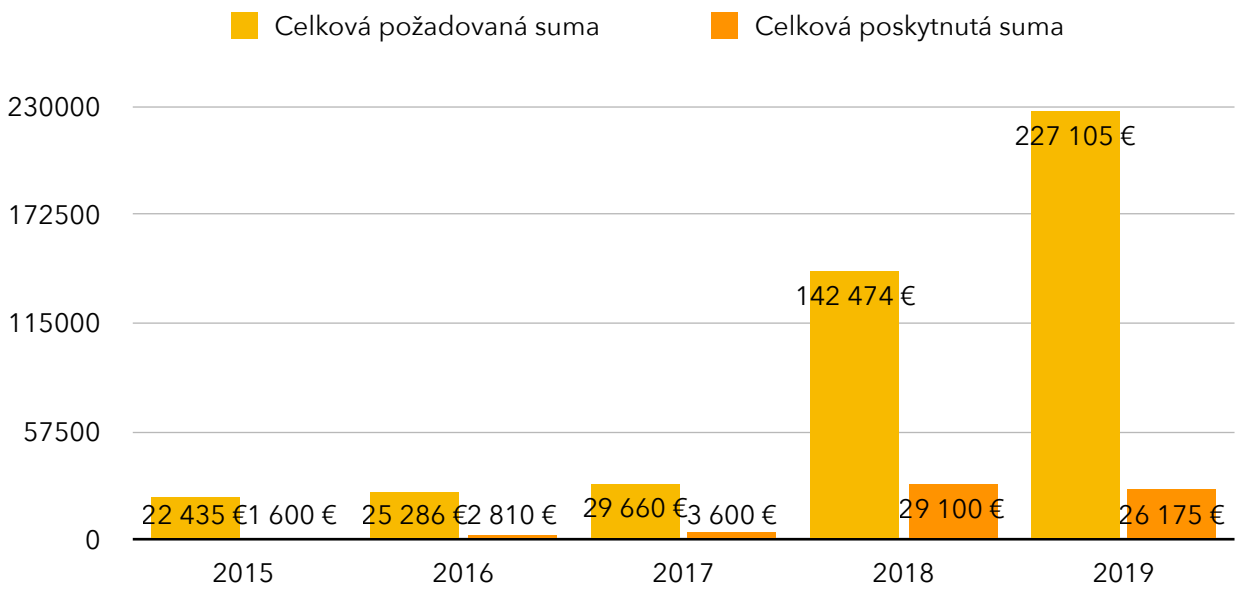

Zdroj: Materiály do Zastupiteľstva TTSK, zaslané na vyžiadanie Odborom kultúry a športu TTSK.

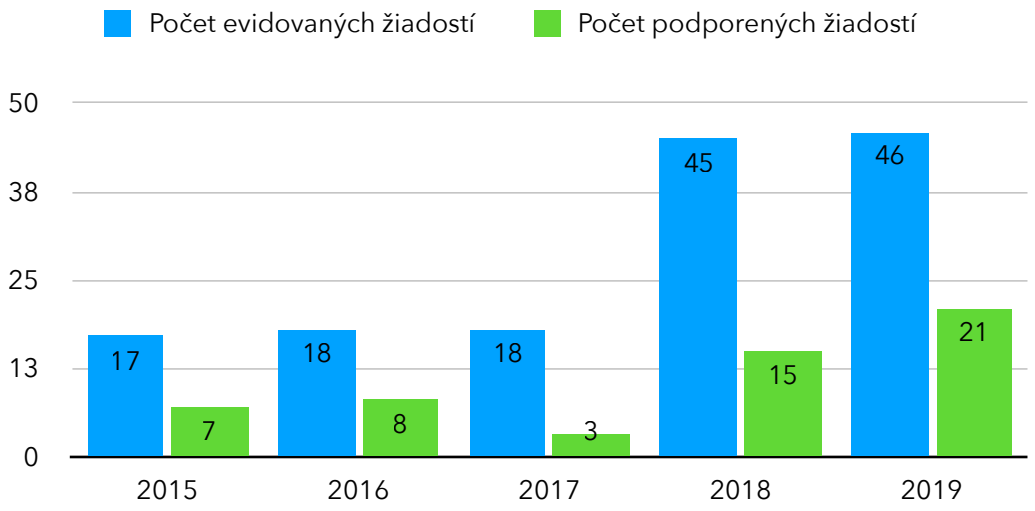

Zdroj: Materiály do Zastupiteľstva TTSK, zaslané na vyžiadanie Odborom kultúry a športu TTSK.

Na základe porovnania dopytu po zdrojoch so zdrojmi, ktoré boli poskytnuté v rokoch 2018 a 2019 vyplýva, že kraj na území Trnavy v súčasnosti uspokojuje v priemere 25% dopytu po dotačných zdrojoch v kultúre a v priemere podporí len 39 % podaných žiadostí. Na druhej strane, grantový program môžeme do istej miery vnímať ako doplnkový k mestskému grantovému programu, keďže územie mesta Trnava je z pohľadu Trnavského kraja iba časťou jedného z oprávnených území - okresu Trnava. Napriek tomu kraj podporil viacero projektov, ktoré boli zároveň podporené aj mestom. Tento stav vyvoláva jednoznačnú potrebu strategického prepojenia grantových schém mesta a kraja,.

Celkovo sa dá konštatovať, že dotačná schéma kraja je z hľadiska procesov aj transparentnosti na vyššej úrovni ako mestská. Pre stratégiu rozvoja kultúry mesta je dôležité jasne si stanoviť programové priority dotačnej schémy tak, aby sa neprekrývala s krajskou (čo samozrejme platí aj naopak) a ak predsa len áno, tak z veľmi konkrétnych dôvodov.

Malý Berlín

Analýza štruktúry kultúrneho diania a jeho podpory z verejných zdrojov na území mesta Trnava by nebola úplná bez popisu činnosti kultúrneho centra Malý Berlín. Popri Divadle Jána Palárika a kultúrnych domoch Modranka a Kopánka je to jediný priestor v meste s multifunkčnými sálami (veľkou a malou), ktoré umožňujú prezentáciu viacerých umeleckých žánrov a organizáciu širokého spektra kultúrnych podujatí. Za rok Malý Berlín ponúka Trnavčanom v priemere 300 kultúrnych podujatí (zahŕňajúc aj podujatia, ktoré MB organizuje pre Nádvorie - priestor súčasnej kultúry), pričom dominanciu medzi nimi majú filmové projekcie a vzdelávacie podujatia pre širokú verejnosť. Z filmovej dramaturgie dopĺňa Malý Berlín ponuku kina Hviezda a trnavské multiplexy o kvalitné tituly svetovej a domácej kinematografie. Tretím najviac zastúpeným žánrom v programe Malého Berlína je divadlo (zdroj: dáta zaslané na vyžiadanie od MB). Malý Berlín je stabilne dotovaný z grantových zdrojov mesta aj kraja, pričom obe samosprávy ho ročne podporia priemernou sumou 5 000 EUR. Celkový rozpočet Malého Berlína medziročne stúpa a v roku 2019 predstavoval sumu takmer 146 000 EUR. Takisto stúpa počet návštevníkov tohto pre Trnavu charakteristického a nezameniteľného kultúrneho priestoru - v roku 2019 ho navštívilo viac ako 19 000 ľudí (zdroj: dáta zaslané na vyžiadanie od MB).

Zhrnutie

Súčasný stav - kultúra v Trnave 2019:

4 489 921 EUR z verejných zdrojov preinvestovaných do kultúry (bežné výdavky)
64 kultúrnych projektov podporených z grantových zdrojov mesta a kraja (dovedna)
128 322 EUR alokovaných v grantových výzvach mesta a kraja (dovedna)
približne **900** kultúrnych podujatí

Mesto Trnava je bohaté nielen na kultúrnu históriu, ale aj živú kultúrnu súčasnosť. Nesie sa s ním povesť dynamicky sa rozvíjajúceho mladého mesta s aktívnymi predstaviteľmi samosprávy. Na území mesta navyše pôsobí veľké množstvo výrazných kultúrnych subjektov, či z verejného alebo tretieho sektora, a mesto má silný potenciál využiť synergický efekt, ktorý medzi týmito aktérmi spontánne vzniká okrem iného aj vďaka generačnému súzneniu. Samotný mestský úrad a jeho výkon v oblasti kultúry však za týmito progresívnymi tendenciami zaostáva. Rozpočet mesta na kultúru zodpovedá udržiavaciemu, nie rozvojovému nastaveniu, podporuje sa pomerne nízkou sumou neveľký počet projektov a spektrum kultúrnych aktivít sa v posledných rokoch prestalo rozvíjať. V nastavení mechanizmov menežovania kultúry mestom sa dajú badať rezervy najmä v troch oblastiach - nekoncepčné nastavenie organizácie podujatí cez SŠaKZ a cez mestský úrad, dôležité rezervy vo VZN o dotáciách a neexistencia odborného pracoviska pre kultúru na mestskom úrade.

Odporúčania

Pokiaľ má mesto Trnava seriózne ašpirácie na titul Európske hlavné mesto kultúry, nevyhnutne musí mať na agendu kultúry vo svojej štruktúre vyčlenené odborné pracovisko. Stav, kedy na mestskom úrade neexistuje odbor ani oddelenie kultúry a nepracuje na ňom ani jeden odborný pracovník, je s ambíciou na titul EHMK nezlúčiteľný. Vzhľadom na personálny potenciál a dynamiku v meste pôsobiacich aktérov by mesto mohlo uvažovať aj o zriadení inštitúcie typu mestského kultúrneho strediska.

Mesto by sa malo už v rámci kandidatúry na titul rozpočtovo pripraviť na zvýšené investície do kultúrneho sektora, napríkad najvýšením finančnej alokácie v stabilných nástrojoch, akým je dotačný program. Ak mesto v roku 2019 vynaložilo na dotačný program pre kultúru 0,17 % svojho rozpočtu, ide o informáciu, ktorá nesvedčí o rozvojových ambíciách. Za úvahu stojí aj podporný program postavený na technickej (teda nefinančnej) podpore, ktorou by mesto mohlo napomáhať rozvoju kultúrneho diania. Jednoznačne je potrebné pristúpiť k celkovému kvalitatívnemu posunu grantového programu po stránke programovania aj modernizácie procesov a pripraviť novelu VZN tak, aby sa dotačný program mohol stať jedným z dôležitých nástrojov kultúrnej politiky mesta.

Mesto by malo vynaložiť úsilie na sformulovanie prístupu k organizácii kultúrnych podujatí a štruktúra ich podpory by mala vychádzať zo schválenej stratégie rozvoja kultúry. Nie je celkom v súlade s úlohou samosprávy, ak mesto samotné je organizátorom kultúrnych podujatí, nakoľko tým zasahuje do prostredia kultúrnych aktérov na svojom území. Skôr by sa malo zamerať na vytváranie podmienok pre rozvoj kultúrnej činnosti na svojom území. Pre formulovanie strategických rozvojových cieľov by malo mesto vziať do úvahy profesionálne zmapovaný dopyt kultúrnych aktérov, širokej verejnosti a taktiež víziu a projekty pripravované v súvislosti s EHMK.